

Varsågod – provläsning

Här följer ett utdrag ur pocketboken *Polarnattens leende* av Svante Lysén. Om du efter provläsningen blir sugen på att läsa hela boken – köp den i närmaste bokhandel. Den finns även att köpa via internetbokhandeln.

Polarnattens leende
ISBN 978-91-975542-8-2

Läs gärna mer om boken och om
Vildmarksbibliotekets övriga utgivning på:
www.vildmarksbiblioteket.se

Författarens webbplats hittar du på:
www.svantelysen.se

Ljusets återkomst

Inkräktare på köttstativet

Den tjugonde januari är det lika ljust på dagen som en midsommarnatt i Bohuslän. Kyla, stiltje och hårda vindar leder till att fjordisen omväxlande fryser och förintas. Undantaget är Piratbukta och andra skyddade vikar, där sammanpackade isflak pressats in och frusit ihop på ett mera övertygande sätt. Med tilltagande månskan nattetid börjar den vanliga förskjutningen av dygnet, vilket gör att morgnarna blir allt senare.

På förmiddagen den tjugotredje återvänder vi som vanligt till kojén efter frukosten och kopplar av med var sin bok. Strax efter börjar hundarna yla. Någon björn har inte syns till på en och en halv månad, så vi misstänker att våra vänner därute bara vill ha sällskap. För säkerhets skull går jag fram till dörren och tittar ut.

Hundarnas bryr sig inte ett dugg om att jag öppnar. Deras uppmärksamhet är istället helt inriktad på något nere på slutningen. Jag klättrar upp på snövallen utanför Vinterpalatset för att spana med pannlampan riktad neråt köttstativet, dock utan att upptäcka något. – ”Men något måste det ju trots allt vara, så som hundarna håller på. Kanske bara en räv”, tänker jag.

Plötsligt anar jag en rörelse uppe på själva köttstativet och höjer ljuskäglan som möter två reflekterande, gulfluorescerande ögon tillhörande en isbjörn i full färd med att mumsa i sig ett stort stycke sälspäck. Hundarna är förtvivlade. Det är ju ändå deras mat.

– ”Hur i hela friden har den lyckats ta sig upp på det fyra meter höga björnsäkra köttstativet? Den måste ha ovanligt goda akrobatiska talanger. Just en snygg inledning på årets isbjörnssång. ”Tankarna far runt i huvudet då jag rusar in för att varsko Leena, hämta gevär och klä mig bättre.

En stund senare är vi båda två ute, väl preparerade för att försvara det dyrbara matförrådet. Vi närmar oss raskt stativet, stannar på betryggande avstånd och skjuter några skrämskott

med geväret. Ingen reaktion. Istället provar vi att fyra av några knallskott från signalpennorna, som hittills alltid haft stor effekt på närgångna bamsar. Men inte nu. Björnen nonchalerar bombardemanget totalt och sitter som fastklistrad vid sin skatt. Inte blir det bättre då ljusskottens bländande fyrverkeri visslar runt kroppen på honom. Enda reaktionen är två blängande ögon och ett irriterat brummande. Någon tanke att hoppa ner från köttstativet tycks inte finnas.

Det känns mer och mer frustrerande att ingen av våra beprövade skrämselektiker fungerar. Nu är goda råd dyra. Ingen av oss har större lust att klättra upp och tala den objudne gästen tillrätta. Samtidigt går det ju inte bara att stå och titta på medan den äter upp hundarnas vinterförråd. Dags att ta till hagelmetoden.

Innan vi gav oss iväg ut i vildmarken fick vi rådet att om man till varje pris måste få bort en envis bamse och inget annat hjälper, är det möjligt att skjuta en hagelsvärm mot björnens bakdel. Förutsättningen är att den vänder ändalykten till och att avståndet är mellan tjugo och trettio meter. På den sträckan dämpas svärmen av den långa, tätbevuxna pälsen på akterpartiet så att haglen inte gör någon skada. Men svider gör det och för björnen känns det som en ordentlig dask i rumpen.

Under nuvarande omständigheter verkar det inte finnas några andra möjligheter än att prova. Jag tar fram hagelbössan och väntar på att inkräftaren på köttstativet skall vända sin lurviga rumpa mot oss, vilket dröjer ett tag. Men så ändrar den slutligen ställning och då huvudet ligger i skydd bakom kroppen trycker jag av. Smällen ljuder över nejden och verkan av skottet går inte att ta miste på. Björnen hoppar till, vänder sig blängande mot oss, ryter till, släpper späckstycket och gör för första gången en ansats till att hoppa ner.

Men fyra meter är tydligen väl högt även för en isbjörn. Han tvekar, vandrar från den ena sidan till den andra runt visthusboden på plattformen för att hitta en väg ner. Rätt som det är tar han genvägen rätt över takåsen i en småklumpig kullerbytta som ser så komisk ut att varken Leena eller jag lyckas hålla oss

för skratt.

Efter fem minuters tvekan verkar smärtan i baken avtagit såpass att han bestämmer sig för att bli kvar och återuppta sin avbrutna måltid. Men så fort han vänder rumpan till, fyrar jag av hagelgeväret igen. Och den här gången visar inte bamsen några tveksamheter. Han studsar upp, hoppar till andra ändan av plattformen och fortsätter av bara farten i en vid båge rätt ut i tomma luften ner mot snön, där han snabbt försvinner söderut längs stranden. Vi pustar ut och klättrar snabbt upp på köttstativet för att ta hand om den förväntade förödelsen som lyckligtvis inskränker sig till några förlorade kilon på späckstycket björnen just satt och mumsade på.

Av vad vi förstår måste den tagit sig upp på samma skeppsmaskangripna stockben som redan i höstas trakterades av en björn och som sedan dess har en hel del knogglor på sig). Taggtråden vi då virade runt har tydligen inte avskräckt, kanske snarare underlättat klättringen. Till råga på allt råkar just det benet vara kortast i längd eftersom det står i uppforsbacke.

Då allt är inspekterat och återställt går vi in i Vinterpalatset för att lägga mer ved i spisen, fika och avvakta en stund ifall millen får för sig att komma tillbaka. Men det förblir lugnt, så vi kopplar Svarten och Bjosse och traskar iväg i mörkret över kullarna till Laksevåg, för att kontrollera att allt är väl med den lilla fångsthyttan. Det är det och på vägen tillbaka passar vi på att ta en tur ut på Laksevågshalvön för att se om det finns några spår.

Plötsligt rycker hundarna kraftigt åt vänster så jag nästan faller omkull. I samma ögonblick blänker två gula ögon till på femton meters håll. Allt går sekundsnabbt. Jag lyckas hålla in hundarna, som är helt inriktade på jakt, och ropa varnande till Leena samtidigt som björnen gör helt om och med språng retireerar ner mot stranden där den försvinner ut på packisen.

Vi återvänder till Vinterpalatset och avvaktar en stund. Då allt verkar lugnt börjar vi med dagens stora planerade projekt, nämligen att göra halvtidsinventering av proviantförrådet. Till hjälp finns proviantlistorna där Leena gjort noggranna anteckningar över hur mycket vi plockat ut från visthusboden var må-

nad. Det tar sin tid, men då sluträkningen är klar förstår vi att vi ligger bra till med de flesta matvaror.

Klockan elva på kvällen sätter vi oss äntligen till bords för att avnjuta en väldoftande middag. Just då skäller hundarna. Vi rusar ut på tunet och kan bara konstatera att vår envise gäst återvänt till köttstativet där han nu står och blänger mot läckerheterna däruppe. Men han blir inte långvarig. Efter två knallskott sätter han fart norrut och försvinner bortom kullarna. Det klarar upp och för säkerhets skull tar vi en ny tur till Laksevåg, den här gången i strålande månsken. Luften är helt stilla och ännu en gång har fjorden på bara några timmar täckts med tunn nyis. I bukten har isen tjocknat till femton centimeter och håller fint att gå på.

På morgonen blåser det hårt. Mitt under frukosten skäller hundarna upprört. Vi förstår vad som är på gång och rusar snabbt som ögat ut på tunet, där inget annat än ett par färska björnspar som tvärvänder några meter från hundarna står att upptäcka.

Resten av dagen händer inget nämnvärt, förutom att den hårda vinden ökar till sydlig kuling och fjordisen bryts upp och driver till havs. För vilken gång i ordningen börjar bli svårt att hålla reda på. Vid midnatt, just då jag lagt mig blir det emellertid liv i luckan. Hundarna börjar skälla intensivt. Leena, som fortfarande är uppe, rusar ut och konstaterar att en björn är halvvägs upp på köttstativet. Till råga på allt har den rivit ner ena ändan av nätkassen längs långsidan utanför boden, vilket inte är så bra eftersom det är där vi förvarar större delen av vårt köttförråd i tio uppstaplade fiskebackar.

Leena skjuter snabbt iväg några knallskott, dock utan någon större effekt. Istället släpper hon Svarten som tveklöst rusar rätt ner mot björnen och biter honom i benet, varpå bamsen släpper taget om plattformskanten och rusar ut på den frusna bukten. Svarten, som är en klok hund, avstår från nöjet att jaga den vidare. Istället koncentrerar han sig på att äta upp så mycket av det nedrivna köttet som möjligt, innan vi kommer ner och kopplar honom.

Björnen stannar femtio meter ut på isen. På backen ligger utspritt kött från tre upp- och nervända fiskelådor, som vi snabbt försöker rädda upp på stativet igen. Men det är mer än björnen kan tåla. Han tycker väl att det är han som nedlagt bytet och är den rättmätige ägaren. I rask takt kommer han emot oss med nedsänkt huvud. I ren självbevarelse drar vi oss så värdigt vi kan baklänges upp mot Vinterpalatset. Halvvägs upp släpper Leena åter Svarten, som snabbt rusar ner mot björnen och hugger honom i ändan, varpå den anfallne snabbt vänder sig om och slår till med labben. Men för sent. Vid det laget har Svarten redan parerat, sprungit runt och gett honom ytterligare ett nafs i ändan. Storleksskillnaden till trots är Svarten, som mött många björnar i sina dar, tio gånger snabbare och vet precis vad han skall göra. Efter en halvminuts tumult inser björnen att det är bättre att fly än illa fäkta och springer iväg och gömmer sig bakom ett klippblock. Svarten låter honom göra det och fortsätter sin avbrutna måltid på godbitarna på marken, innan vi för andra gången kommer med kopplet.

När all mat återbördats upp på köttstativet, spikar vi fast den nedrivna nätkassen med märlor och perforerar stativbenen med nedåtriktade sextumsspik som skydd mot vidare angrepp. Medan jag spikar, assisterar Leena med ljus. Intill står Svarten bunden för att varsla och skydda oss mot eventuella framrusande björnar. Turligt nog skall det visa sig. Den sydliga kulingen har nu ökat till tjugo sekundmeter. Den viner runt öronen och det är inte helt lätt att vara uppmärksam på allt samtidigt. På bara några timmar har utomhustemperaturen stigit från tjugo minusgrader till en halv plusgrad och det känns nästan sommarvarmt i luften. Molnen täcker fortfarande himlen ovanför oss medan månljuset, som genom ett trollslag, förvandlar Andrée Land på andra sidan fjorden till ett självlysande sagolandskap.

Ett, tu, tre återvänder björnen. Men den här gången räcker det med att han får syn på Svarten för att han skall ändra riktning och vika av längs stranden. Där får han vittring på ett skinn som vi tidigare grävt ner i snön och som han nu med iver går in för att slita upp. Vi tackar och offrar gärna det redan kasserade

skinnet i utbyte mot att få avsluta arbetet i lugn och ro.

När spikbarrikaden är klar liknar köttstativets ben ett taggigt igelkottsskinn. Vi plockar ihop verktygen och går in i Vinterpalatset för att avvakta, vilket vi inte behöver göra så länge. Efter tio minuter återvänder bamsen till köttstativet där han gör några tappra, men misslyckade ansatser till att klättra upp. Vi andas ut. Spikarna gör uppenbarligen nytta och efter en stund försvinner vår enwise gäst ut mot norra udden.

Fem på morgonen gör jag ett nytt försök att knoppa in i sängen, medan Leena håller sig vaken med en god bok. Till följd av senaste dygnets händelser har vi kommit överens om att sova i skift, då ljuden av den vinande blåsten och vindsnurran gör det svårt att höra hundarna.

Klockan åtta väcker Leena mig till nykokt gröt och meddelar att allt varit lugnt. Efter frukost är det hennes tur att njuta den goda sömnens behag, medan jag tar tillfället i akt att baka några brödlimpor. Då gräddningen är klar går jag ut i den dunkla middagsgryningen för att spåra vad bamsen haft för sig och fundera på ytterligare sätt att skydda köttstativet med spik och taggtråd.

Plötsligt dyker en vit gestalt upp bakom Vassfaret. Björnen närmar sig snabbt och målmedvetet längs sluttningen ovanför Piratbukta. På femtio meters avstånd blir han varse mig, stannar upp, innan han i en vid båge viker av neråt stranden mot hålan han grävde i natt. Där fortsätter han det mödosamma arbetet med att försöka få upp alla delar av det söndertrasade skinnet. Efter en timme tröttnar han och vandrar vidare.

Jag går in för att fika, men just som jag satt mig till ro meddelar hundarna högljutt att det är dags att komma ut igen. Än en gång står björnen på två ben, mäktigt irriterad över att inte få något ordentligt tag om pålarna på köttstativet. Efter att med intresse ha studerat björnens taktik, avlossar jag ett ljusskott en meter från honom, varpå han avbryter all verksamhet och med vilda språng flyr bakom bergen.

Fast vi gör allt för att skrämma bort bamsen och göra det så otrevligt som möjligt återvänder han flera gånger dagligen. Därför utökar vi skyddet av stativet med utstickande spik på platt-

formskanten, kompletterat med taggtråd som sicksackas framför benen. Då det hela är färdigt förefaller köttstativet fullständigt ointagligt och döps, liksom depåbarriaden i somras, till Fort Knox.

Nackdelen med taggtråden är att björnen tappas intresset för maten uppe på köttstativet och istället koncentrerar sig på att försöka röva vad hundarna grävt ner i snön utanför Vinterpalatset. Tack vare att Svarten och Bjosse är kopplade med fem meter långa linor och alltså har en cirkel med tio meters diameter att röra sig på, klarar de sig bra och har normalt inga problem att sätta sig i motvärn då bamsen kommer. Med växande fascination noterar vi hur de förhållandevis små hundarna gång på gång sätter sig i respekt hos den mångdubbelt större björnen.

Problemet är att bamsen allt oftare går in för överraskningsanfall, speciellt vid dåligt väder. Som en kväll då larmet går i full snöyra. Vi slänger oss snabbt ut genom dörren utan att upptäcka något annat än Svarten och Bjosse intresserade blickar upp mot branten ovanför Vinterpalatset. Vi går dit för att syna spåren som visar att björnen i fullt språng rusat ner mot de hastigt uppvaknande hundarna, tvärbromsat med två meter långa glidspår, innan den ryggat tillbaka och satt av uppför branten igen. Den här gången hade hundarna tur, men det är inte utan att vi fruktar att det snart kommer hända våra fyrbenta vänner något.

Vad vi förstår har vi fått en husnalle som gärna håller sig i närheten efter att ha fått smak på läckerheterna uppe på köttstativet. Ännu en vecka efter besöket däruppe fortsätter björnen sina dagliga och nattliga attacker mot matförråd och hundar trots ständigt bombardemang med ljus- och knallskott. Det blir inte mycket lugn och ro, även om vi gör vårt bästa att leva ett normalt liv med läsning, bakning och småturer i omgivningarna.

En kväll då vi slagit oss till ro inne i kåtan hörs knarr i snön utanför. Trots alla björnbesök misstänker vi genast Bjosse som vid flera tillfällen den senaste tiden visat sig vara mästare på att öppna kabinhaken på sitt eget halsband mot Svartens koppel. Leena öppnar dörren för att gå ut och koppla honom. Till hen-

nes stora förvåning ligger både Bjosse och Svarten och sover på sina platser. Istället upptäcker hon en sniffande isbjörnsnos en meter vid sidan av dörren som hon snabbt drar igen och regler.

Genom den lilla dörrluckan ser vi vår chans att en gång för alla skrämma slag på den trogne antagonisten. Jag laddar ett ljuskott och avfyrar det någon decimeter från den intet ont anande bamsen, som av chocken studsar upp på snövallen rätt framför de nyvakna hundarnas fradgande käftar. Björnen försvarar sig så gott den kan, men tvingas slutligen retirera upp mot slutningen där den får en avskedssalut med hagel mot rumpan, varpå den mycket irriterat vänder sina gulflouoserande ögon mot oss, ryter till och i hast försvinner bakom kullen.

Med gott hopp att den svidande trippelmedicinen i fortsättningen skall få honom att hålla sig borta från Piratbukta, går vi upp till hundplatsen och tackar våra fyrbenta vänner för gott samarbete. Det är sista gången vi ser den envise gästen. Av spåren att döma har han dragit vidare norrut.

Fjorden fryser

Förste februari luckras molnen som med få undantag täckt himlen den senaste tiden, och med det försvinner det värsta dunklet i landskapet redan vid tiotiden på förmiddagen. Någon björn har inte syns till under två dygn, så det ser ut att finnas möjligheter till en lite längre dagsljusvandring uppe i bergen.

Jag går ut till Svarten och Bjosse som nappar på idén och tillsammans sätter vi kurs längs Strøen mot Brennkollen och bergen söderut. En del branter lutar betänkligt, men trots att hundarna har en planka att släpa på lyser deras ögon av iver och det syns att de tycker det är roligt att kämpa lite. Ner för slutningarna går det inte lika smidigt. I fartens tjusning glömmer de av att springa på samma sida av uppstickande stenblock, som i tid och otid fångar upp draglinorna med ett ryck.

Vi klättrar uppför nya berg och ner i spännande dalar och raviner. Landskapet badar i en blåaktig ton. Klarvädret ger känslan av att den långa mörkerperioden förvandlats till ljusan dag på ett enda dygn. Det är stilla och kallt, och innan dagen är slut

har fjorden åter lagts under is.

Vid tretiden återvänder jag hem via Långvattensdalen och Bäckfallsviken i tilltagande skymning. Därhemma möter Leena som föreslår en strandpromenad söderut för att utnyttja det sista tynande ljuset. På väg tillbaka anar vi en dunkel skepnad, inte helt olik en björn, som korsar den hopfrusna packisen en bit ut i Piratbukta, innan den slukas upp av mörkret. Nyfikna på vad den tänker ta sig till följer vi efter ut mot Laksevågshalvön.

Plötsligt rusar hundarna iväg och några sekunder senare vräcker sig björnen ner från den två meter höga strandvallen och försvinner ut på isen. Vad vi kan förstå av utseende och spår rör det sig om en helt annan än den vi jagade iväg i förrgår.

Trots stiltje och tjugofemgradig kyla för havsströmmarna bort all is under natten. Nästa dag täcks fjorden åter av ett nytt, jämnt och grått täcke som i utseendet på något oförklarligt sätt skiljer sig från tidigare isläggningar.

Is är för övrigt ett kärt samtalsämne över kortvågsradion. Häromdagen berättade Trond att isen utanför Austfjordneset vuxit till trettio centimeter, medan Harald på Kapp Wijk meddelade att Isfjorden ännu så länge inte gör skäl för sitt namn.

Det stilla och kalla vädret fortsätter. Att det varit livlig isbjörnstrafik den senaste tiden förstår vi då vi ger oss lite längre ut på bukten för att mäta tjockleken på det nyfrusna istäcket. Trots den nästan totala avsaknaden av spår inne på land, löper avtryck i skiftande storlekar härs och tvärs en bit ut från stranden. Hundarna, som vanligt fria och lyckliga, har mer än nog med att springa omkring och nosa i dem alla. Men de är noga med att hålla sig på stabil is. Då vi närmar oss det nyfrusna aktar de sig rent intuitivt för att överskrida gränsen. Och tur är det. Då vi hackar hål är det bara två centimeter tjockt. Hur kunde hundarna veta det?

Nästa dag har isen tjocknat ytterligare några centimeter, dock inte tillräckligt för att ge sig ut på. Istället tar Leena och jag en tur söderut över slättlandet mellan Bäckfallsviken och Marmberget. Tystnaden är så total att den nästan hörs. Det syns

inte ett liv förutom några spridda renar som ivrigt slickar i sig skorplavar bland stenskravlen på några snöfria höjder. För närvarande är laven det enda ätbara som finns att tillgå, men desto betydelsefullare för att djuren skall klara livhanken under den långa vintern.

Följande dygn sjunker temperaturen ner mot trettiograderstrecket. Fast isläggningen gjort luften torrare biter det ordentligt i ansiktet då man är utomhus. Vi ger oss ut på längre och längre turer i den allt ljusare världen som blir mer och mer färgsprakande. Ännu är det dock säkrast att vandra. Förutom mitt på dagen är det alltför dunkelt för att forcera alla stenhårda snöskovlar utan att riskera knäcka skidorna.

Mera björn

Framåt kvällarna, då middagen är klar att serveras, är det inte utan en viss spänning vi brukar se fram emot dagens millebesök som brukar inträffa just då vi har satt oss till bords. Och mycket riktigt. Nästan varje gång skäller hundarna som på given signal, varpå vi vräker oss upp från bordet och rusar fram mot dörren för att ta ställning till den uppkomna situationen.

En kväll får Svarten det hett runt öronen. Framför honom står en björnhona med en nästan fullvuxen unge, som turas om att göra utfall mot honom. Men som vanligt klarar han sig bra i kampen och verkar ha fullständig koll på läget. Var gång någon av björnarna attackerar honom parerar han galant bakåt, innan han lika snabbt hoppar fram och nafsar respekt i sin plågoande.

Häromdagen provade Leena att lysa en besökande bamse rätt i ögonen med en stark lampa, vilket resulterade i att han snabbt retirerade ner mot fjorden. Vi provar metoden på honan och ungen som även de tydligt visar att de inte gillar behandlingen. De vänder tvärt och påskyndade av ett ljusskott till dessert, flyr de snabbt söderut. Någon timme senare dyker det upp en tredje okänd björn vid köttstativet. Man skulle önska lite mera spridning på björnbesöken. Först björnlöst i en och en halv månad, sedan flera gånger dagligen under två veckors tid.

Klockan halv sex på morgonen är det dags igen. Vi vaknar

med ett ryck av hundskallen och kommer ut lagom för att se hur honan med ungen åter närmar sig. Den här gången räcker det med att vi visar oss i dörren för att de skall vända och ge sig iväg.

Samma förmiddag packar jag min lilla dagstursäck för en tripp upp på toppen av Brennkollen. Innan jag säger hejdå till Leena ger jag mig ut mot fjorden för dagens ismätning. Hundra meter från nyiskanten stannar jag plötsligt. Framför mig sveper åttio brunspräckliga ejdrar norrut på låg höjd. Förvånad gnuggar jag mig i ögonen. Sedan november har det inte synts en enda fågel och så kommer en stor flock ejder flygande mitt i smällkalla vintern! Vad gör de på Svalbard så här års? Is överallt och nästan trettio grader kallt.....

Förmodligen har fjorden längre söderut frusit ihop helt, vilket tvingat dem mot norr där det nästan alltid, till synes mot alla regler och sunt förnuft, är öppet vatten året runt. Än en gång är det Golfströmmen som har ett finger med i spelet. Den upphör någonstans utanför nordväst hörnet av Spetsbergen men värmen från den sprider sig. Under normala förhållanden är det först i höjd med Nordaustlandet som dess påverkan avtagit såpass mycket att man under vintern finner stabil is mellan land och polarisen norrut.

Förutom ejdrarna utnyttjas detta förhållande av ett tiotal norska och framförallt spanska trålare som under hela året – även i dunklaste polarmörker – tar för sig av den rika förekomsten av räkor i Hinlopen och farvattnen norr om Spetsbergen. Vi hör dem då och då på kortvågen.

Jag berättar upprymd för Leena om den märkliga upplevelsen med ejdrarna och ger mig därefter iväg mot dagens turmål. Men jag kommer inte många hundra meter förrän jag överraskas av en ovanligt starkt guldfärgad hanbjörn som hoppar ner på isen hundra meter från Laksevåg. Hundarna ser den först inte, men när de väl gör det fyrar jag av ett skrämskott med geväret för att uppmuntra den till att fortsätta över till andra sidan av den

kilometerbredda bukten.

Uppe på land fortsätter bamsen norrut så jag vandrar lugnt vidare medan jag då och då kastar en blick över axeln för att hålla koll på honom. Och tur är det. Just innan Vassfarbukta försvinner ur sikte ser jag hur han ändrar kurs och med snabba steg närmar sig Laksevåg över isen. Tala om ögotjänare!

Jag förmodar att den likt sina släktingar planerar ett besök i Piratbukta. Eftersom Leena inte har några hundar som kan varna henne avbryter jag den planerade turen till Brennkollen och återvänder hem.

Men det blir ingen visit. Istället gör Leena och jag sällskap till Laksevåg, där den gula björnen plötsligt rusar upp framför oss och avlägsnar sig raskt längs stranden mot Lögareviken. Hundarna är lösa och tar upp jakten innan vi hinner koppla dem. Att ropa på dem i deras iver är meningslöst. Istället tar vi oss upp på en hög strandklippa där vi från första parkett följer den vilda kapplöpningen över Vassfarbuktas is. Björnen behåller ledningen med beröm godkänt. Till slut tappar hundarna intresset och återvänder andfådda tillbaka till oss.

Den senaste tiden har Leena och jag drabbats av dubbla känslor inför hur vi egentligen lever här. Vår filosofi är, som tidigare nämnts, att märkas och påverka naturen och djurlivet så lite som möjligt – mera anta rollen som betraktare. Den ursprungliga idén med det här året var ju att uppleva ett år i högarktis på naturens egna villkor. Men istället för att njuta av de senaste veckornas nästan dagliga besök av ishavets ständige vandrare, har situationen tvingat oss att jaga iväg dem. Inte direkt för att vi har känt oss hotade. Hittills har nämligen ingen bamse visat några aggressiva tendenser mot oss. Men vi vet att om vi inte agerar kommer de att bli allt mer oskygga och ett allt större hot mot proviantförråd och hundar.

Mest fruktar vi att det skall hända hundarna något. Sedan köttstativet förvandlats till ett ointagligt Fort Knox blir hundarna allt oftare utsatta för lömska överraskningsanfall av björnar som känner doften av deras nedgrävda mat. Är det dåligt väder och voffsarna sover, är det inte alls omöjligt att en listig björn hinner

fram och klipper till någon av dem innan de hinner vakna. Är de däremot vakna och skäller medan vi sover dröjer det åtminstone en minut från det att vi slår upp ögonen, kommer på benen och kan agera på utsidan av dörren. Och på den tiden hinner mycket hända.

Efter att ha spanat ett tag på hur vi skall kunna hindra björnarna i deras minst sagt påträngande yrkesutövning, slår vi ner ett tjugotal pålar i snön och bygger en inhägnad taggtrådshage runt våra fyrbenta vänner. Förmodligen är det inget definitivt hinder. Men eftersom björnarna vid flera tillfällen visat att de inte gillar att sticka sig, hoppas vi att de åtminstone stannar till och funderar en liten stund.

Moffen – den gäckande ön

Nästa morgon sjunker temperaturen till under minus trettio. Det är stilla och ett härligt väder. Eftersom turen igår blev avbruten vill jag göra om försöket med Brennkollen. Leena är med på noterna, så vi bommar igen dörren med regeln på insidan och sätter på det taggtrådsförsedda isbjörnsgallret. Målet med toppturen är att i det tilltagande dagsljuset försöka bringa reda på fenomenet Moffen.

Vi har bara sett den vid ett enda tillfälle. Det var under en solig och stilla dag strax efter det att vi kom hit i somras. Fastän vi den gången befann oss i höjd med havsnivån syntes den förvånansvärt tydligt i en hägring över havet i nordväst. Sedan dess har vi spanat åtskilliga gånger uppifrån bergen där man rimligtvis borde se den eftersom den bara ligger på tre och en halv mils avstånd. Vi börjar mer och mer tvivla på att den över huvud taget finns kvar.

Moffen, som är en tre kilometer lång atollliknande sand- och stenrevel runt en stor lagun, är nog en av Svalbards märkligaste öar. Eftersom den bara sticker upp några få meter över havsytan, är den ett Eldorado för sjöfågel och ett av valrossarnas favoritihåll. Troligtvis är den låga höjden över havet också orsaken till att den är så svårt att upptäcka, trots det korta avståndet.

Under hela vistelsen häruppe har vi känt någon slags mytisk

närhet till den märkliga ön. Kanske beroende på att vi aldrig anat den mer än som en hägring. Icke desto mindre har vi inget emot att se den på ett mera påtagligt sätt. En bättre plats att göra detta från än Brennkollen, den högsta punkten i området, är svår att tänka sig.

Det 285 meter höga berget reser sig mäktigt brant från ostligaste delen av sjön Strøen. Med viss möda och risk för livet är det därifrån möjligt att klättra rakt upp mot toppen men det finns ett säkrare alternativ. Mellan Brennkollen och nästa berg söderut sänker sig en vacker u-dal, som i behaglig stigning leder upp oss till ett pass som knyter ihop de två bergen nästan i jämnhöjd med topparna.

Väl uppe binder vi fast hundarna så gott det går i en av alla stenar som sticker upp ur snön och fortsätter själva den resterande halvkilometern mot högsta toppen. Därifrån konstaterar vi besviket att ett svagt dis gör det omöjligt att urskilja Moffens vita strandisvallar, som rimligtvis borde kontrastera väl mot det omgivande mörka vattnet som ännu ligger öppet några mil innan den fasta polisen i norr tar vid.

Men inte hänger vi läpp för det. I avsaknad av den gäckande atollen njuter vi istället av det storartade panoramat från André Land på andra sidan den frusna Wijdefjorden, över Femmilsjøen och den vilda högslätten Sjøflya som i öster omärkligt övergår i den väldiga iskalotten Åsgårdfonna, innan otaliga toppar växer upp i söder och blicken sluter cirkeln med de höga fjällen på André Land.

Just då vi skall lämna toppen upptäcker vi att hundarna slitit sig och med full fart kommer rusande mot oss med plankan studsande efter. I samma ögonblick dyker det upp två intet ont anande renar från andra hållet. Vi inser snabbt allvaret. Här gäller det att handla omedelbarts. En jakt uppe på det smala berget, med alla sina lodräta stup, kan bli ödesdiger både för hundar och renar och måste till varje pris förhindras.

Vi rutschar snabbt ner från toppen till den svacka strax nedanför längs vilken renarna närmar sig. Där viker Leena av mot renarna för att med sin uppenbarelse få dem att vända medan

jag rusar hundarna till mötes åt andra hållet. Förmodligen är de bara sällskapssjuka, så jag förväntar mig att de skall stanna då vi möts. Men tji får jag. De har annat i huvudet – förmodligen renstek – och rusar snabbt vidare. Eller hade gjort det om jag inte i sista sekund slängt mig och fått tag i släplinan, varpå hundarna stannar med ett ryck.

Efter fullbordat värv kommer Leena tillbaka och tillsammans glider vi ner på den hårdpackade snön från passet och vänder hemåt. På håll upptäcker vi att snön på tornet av Vinterpalatset är nerkradsad och då vi närmar oss syns de fyrtio centimeter långa spåren av en gigantisk isbjörn som lyckligtvis gått bet på sin ansträngning att bryta sig in. Vad vi kan förstå finns för närvarande minst fyra björnar i grannskapet – den store på taket, den gräddgula och honan med ungen.

Vardagsliv

Vid sidan av alla turer och isbjörnsbesök går livet sin gilla gång i Vinterpalatset med bokläsning, skrivande, vedhuggning och andra vardagssysslor, vilket skapar bra balans med tiden. Efter ett halvår med intensivt sommarljus och barrikadbygge upplevde vi i höstas det nästan nödvändigt med en mörkertid som gav oss möjlighet att slappna av och hämta nya krafter inför nästa period med ständigt dagsljus.

Dagarna börjar med att den mest morgonpigge – som med få undantag är jag – går upp och gör eld i spisen. Inomhustemperaturen på morgnarna ligger vanligtvis på mellan två och fyra plusgrader – i mitt tycke en behaglig temperatur om man stiger upp med kvardröjande sängvärme i kroppen. Späntorna som huggits upp kvällen före tänds nästan explosionsartat i spisen och inom några minuter sprider sig en behaglig värme inne i kåtan. När så te och gröt börjar koka, väcker jag Leena och försöker göra henne intresserad av brödet, påläggen och alla de andra läckerheterna på bordet. Vid det här laget har temperaturen stigit till tjuugo grader, så samtidigt med att det är dags att sätta sig till bords brukar det vara lagom att öppna kåtadörren och släppa ut överskottsvärmen i förrådet.

Efter frukosten, speciellt när det är mörkt eller dåligt väder, brukar vi återvända till sängen med var sin bok. Under den mörkaste delen av året hände det att vi blev kvar i sängen under större delen av dagen, för att läsa och njuta av de cirka trettio kilo väl utvalda böckerna i biblioteket.

Lunchen innebär inga större arrangemang än att sätta tekitteln på spisen och ta fram bröd och pålägg. Middagen turas vi däremot om att laga, vilket har det goda med sig att den som inte lagar mat kan slappna av utan dåligt samvete. Det gäller även disken, eftersom den som skapar dagens delikatess även får förmånen att ta hand om efterarbetet. Bröd- och kakkbak någon gång i veckan fördelar vi mellan oss utan några speciella regler.

Matförrådet inne i Vinterpalatset räcker i ungefär en månad. Oftare än så brukar vi inte behöva gå på shoppingtur till köttstativet, förutom om någon speciell matvara råkar ta slut. Vid varje proviantering antecknar Leena noga vad vi tar ut. Hon har också tagit på sig ansvaret för grönsaksodlingen, det vill säga groddningen av alfa-alfafön, linser och mungbönor, vilket i sin tur har det goda med sig att det alltid finns färska grönsaker på bordet.

Det en och en halv kubikmeter stora vedförrådet inne i Vinterpalatset räcker ungefär en vecka. Någon dag innan det tar slut hjälps vi åt att från staplarna nere vid stranden bära upp lagom mängd stockar, som sedan kapas med motorsågen. I vinterkylan är kubbarna mycket lättklivna och oftast klyver jag i samma takt som Leena staplar in vedklubbarna i förrådet och intill spisen.

Till skillnad från Austfjordneset och Kapp Wijk, som hittills haft extremt lite nederbörd och problem att finna tillräckligt med snö att smälta till dricksvatten, finns i Piratbukta överflöd av snö. För oss är det bara att gå ut till den höga snövallen utanför dörren, hugga loss några block och sedan smälta dem på spisen i två femtonliters kärl. Det tar en dag att fylla upp hundrafemtioliters tunnan i köksavdelningen. Nu när det inte längre går att hämta saltvatten i bukten för matlagning och disk, räcker innehållet i tunnan en knapp vecka. Undantaget är när vi skall bada eller tvätta kläder, då det går åt betydligt mer. Eftersom smältningen

sker när spisen ändå brinner sköter den sig i stort sett själv, så det är inget större merjobb. Snarare känns det smidigare nu än i somras, då vi med kanoten var tvungna att åka bort till Lögareviken för att hämta färskvatten.

Vid sidan av diskbänk och vattentunna finns både en potta för urin och en slaskspann som vid behov töms på slänten utanför Vinterpalatset. Där blandas allt nedbrytbart, medan det som är brännbart eldas upp. Metall, glas och övrigt skräp samlas i lådor för att fraktas tillbaka och lämnas till återvinning i Sverige.

Toalettbestyren sköttes i början nere vid stranden, men då snövallarna blev för höga och bukten frös flyttade vi dasset till en sten en bit från huset där hundarna lika effektivt som havet raderade ut alla spår. I längden blev det lite oaptitligt, varpå det enkla dasset vidareutvecklades till ett djupt hål i snön, som mellan besöken täcks med ett isblock.

Inspirerade av snöblockstäckningen runt Vinterpalatset hade vi ett tag seriösa planer på att bygga en dassigloo, där man i lugn och ro kunde sitta skyddad mot väder och vind då nöden trängde på. Men i och med att isbjörnstrafiken intensifierades insåg vi att man på köpet inte hade någon speciellt bra överblick över vad som hände utanför. Därmed avstod vi från den i och för sig rätt goda idén.

Under hela vintern har det för det mesta fungerat fint att lyfta av isblocket, dra ner byxorna och sätta sig på huk över hålet. Undantaget är, som tidigare nämnts, då det börjar trycka på, det är kolsvart, snöstormen rasar och man vet att det finns isbjörn i faggorna. Eftersom simultankapaciteten har sina begränsningar brukar den andre vid dessa tillfällen få assistera som björnvakt.

Toalettutvecklingen går emellertid ständigt vidare. Medan jag lite konservativt fortsätter att gå ut till hålet, har Leena utsett en två-liters syltspann till ett minidass som hon bekvämt kan använda inne i värmen. Efter avslutat värv är det bara att sätta på locket och ställa ut burken till frysning. Då klumparna frusit töms innehållet i dasshålet, utan att det syns några som helst rester i burken.

Äntligen en fjord att färdas på

Den sjunde februari är en stor dag. Broderade med små vita frostkristallkuddar har den gråaktiga fjordisen i den stränga kylan vuxit till femton centimeters tjocklek. Ytan är fortfarande saltfuktig men tjockleken innebär att vi nu utan någon större risk kan ge oss ut på fjorden. Undantaget är vissa strömområden där vi i början av isläggningen noterade spridda råkar. Där är isen ännu alltför tunn och sviktar betänkligt om man råkar beträda den.

Med ens har en helt ny värld öppnats för oss. Med iver gräver vi fram skidor och hundsläde, som under vintern täckts med en och en halv meter snö, och ger oss ut på årets första skidtur med dragvilliga hundar spända framför släden. Visserligen inte så glidande lätt som man kunde önska, till följd av saltfuktig is och det faktum att snön uppe på land är kärv som sandpapper i den stränga kylan. Men ändå! Det här har vi längtat efter.

Stormfåglar

Det kalla, stilla och klara vädret fortsätter med temperaturer ner mot trettiofyra minusgrader. Nattetid glittrar stjärnorna starkare än någonsin. På morgonen ljusnar himlen sakta i blått för att mitt på dagen explodera i purpur och orange. Ingen dag är den andra lik i det tilltagande ljuset. Det är en förmån att få vara med. Onekligen skulle batterierna må bra av att laddas upp med lite vind. Men det är bara att ta det som det är, ransonera strömförbrukningen så gott det går och tills vidare njuta av vädergudarnas välvilja.

Efter månader av lössläppt liv och ständiga turer är hundarna nu i mycket bra kondition. Med tanke på kommande slädfärder har de tränats i dragdressyr de senaste veckorna. För det mesta drar båda två tillsammans, men för att ge dem individuell träning får ibland en av dem stanna hemma, något den kvarlämnade högljutt protesterar mot med hjärtskärande yl.

Någon björn har inte visat sig på flera dagar och slutligen kapitulerar jag inför längtan att göra en rejäl tur under den sagolikt färgsprakande himlen. På morgonen den tolfte februari fyller jag

termosen med fruktsoppa, breder några mackor, kopplar plankan efter Svarten, sätter på mig skidorna och glider ner mot fjorden med kurs mot Nordbreen sjutton kilometer söderut. Bjosse ylar missnöjd. Idag är det hans tur att vara hemma.

Min fyrbenta kamrat drar plankan lekande lätt över den släta fjordisen, trots att den kärvar av fukt och saltsörja minst lika mycket som mina skidor. Då han tycker att det går för långsamt ger han sig gärna ut på egna utsvävningar för att undersöka intressanta doftspår, framför allt alla små kraterliknande hål omgivna av cirkelrunda istallrikar som tyder på att säl varit där och andats.

Några kilometer söderut råkar jag av en händelse vända mig om och blir tvärt stående i häpnad över synen. Moffen! Kan det vara möjligt? Märkliga optiska dallringar i luften har lyft upp den gäckande ön en bit ovanför horisonten där den nu syns hur tydligt som helst. Efter att ha betraktat fenomenet en god stund fortsätter jag färden med ständiga stopp för att utröna hur länge ön lyckas hänga sig kvar i luften. En halvtimme senare har den försvunnit helt.

Isen ligger jämn och fin ända ner till Dirksodden där ett kilometerbrett packisbälte med infrusna isberg i skiftande storlek tvingar mig att ta av skidorna. Flaken ställda på högkant gör det synnerligen svårgånget. Därför söker jag mig in mot land, där det åter är möjligt att skida längs de snötäckta sluttningarna söder om den stora reveln.

Plötsligt! Från ingenstans svischar en fågel förbi på stela vingar. För andra gången under dagen blir jag stående helt paff. – ”En stormfågel mitt i vintern på norra Spetsbergen, en och en halv vecka innan solen återvänder? Vad gör den här? Nästan trettio grader kallt och is så långt ögat når.” Jag hinner knappt tänka tanken förrän ytterligare tre kommer flygande på bästa sommarmanér. En halvtimme senare passerar en flock med åtta fåglar och innan dagen är slut räknar jag till fyrtio stycken, alla med sydlig kurs.

Det tar tre timmar att nå Nordbrens blå- och grönskimrande glaciärbarriär. Fascinerad av synen klättrar jag upp på en mo-

ränhögt intill för att fika. Svarten, som tappert kämpat på med sin planka, är inte sen att gripa tillfället för en liten tupplur innan det är dags att vända hemåt. Medan jag njuter av den röda himlen och det mäktiga scenariot i söder, spanar jag med kikaren ut mot fjorden för att begrundat isläget. Förutom ett bredare packisområde i höjd med Fenrisulvsbreen ser det ut att vara relativt jämnt is. Bra förhållanden för en eventuell färd söderut!

Nu när isen lagt sig har Trond, Hilde, Leena och jag spånat över kortvågsradion om en vinterträff i Villa Møen. Avståndet härifrån och dit är inte mycket längre än vägen tillbaka till Vinterpalatset, så det borde vara fullt möjligt att färdas den sträckan på en dag. Våra vänner på Austfjordneset har dessutom en snöskoter – visserligen av en långsam, äldre modell – så för dem borde det bara ta någon timme till mötesplatsen.

Jag lämnar Nordbreen vid tvåtiden och är hemma lagom till mörkrets inbrott klockan fem. Svarten ger sina sista krafter uppför backen till Vinterpalatset, lägger sig platt på magen utanför dörren och somnar som en stock. Bjosse har inte heller varit lottlös. Han har precis återvänt från en långtur till Dirksodden tillsammans med Leena, som förtjust berättar att hon sett fyrtio stormfåglar.

Skidtur till Bangenhuk

Fram emot kvällen, efter nära två veckors stilje, sätter en frisk sydvind fart på Snurre som äntligen börjar ladda upp batterilagret inne i Vinterpalatset. På morgonen har blåsten fått sällskap av tät yrsnö och för en gångs skull är det lätt att hålla sig inomhus. Men det finns de som stortrivs i vinden. Var gång någon av oss sticker ut näsan sveper seglande stormfåglar förbi dörren.

Ovädret drar förbi och då sikten klarnar på eftermiddagen, syns en mörk rand av öppet hav en mil norrut. Någon negativ inverkan på isen utanför Piratbukta har emellertid vinden inte haft. Tvärtom. På två dagar har den fördubblat sin tjocklek till trettio centimeter.

Följande dag är det Bjosses tur att vara plankdragare. Målet är Bangenhuk vid mynningen av Mosselbukta. Av olika anled-

ningar skjuts avfärden upp till middagstid, så det är tveksamt om vi hinner fram innan det är dags att vända. Inte blir det bättre av att nysnön på fjordisen första halvmilen klabbar våldsamt under skidorna och Bjosses plankor. Dessutom börjar isen utanför Gunvorälvens mynning bli dålig, med flera öppna vakor som tvingar oss att försiktigt kryssa in mot stranden. Väl uppe på land glider skidorna betydligt bättre än på den småfuktiga fjorden och det är ett rent nöje att åka upp och ner genom det kuperade landskapet. Men dagen är redan sen och slutligen gör jag halt uppe på en kulle och tar fram termos och smörgåsar. Havet norrut liknar ett mosaikmönster av ömsom is och ömsom öppet vatten. Längst i norr verkar det dock vara mera sammanhängande istäcke.

Bjosse och jag kommer aldrig fram till Bangenhuk. Istället gör jag om turen några dagar senare tillsammans med båda hundarna. Iskanten har nu dragit sig tillbaka ytterligare några hundra meter till strax söder om Gunvorälven. Det är lugnt och förhållandevis milt i luften, bara en dryg minusgrad. Efter en stunds skidande längs sluttningarna tvingas jag lätta klädseln betydligt för att inte bli överhettad. Uppifrån en kulle syns två sälar ligga i ro ute på fjordisen och från en annan höjd längre norrut med fri sikt över den ännu islagda Mosselbukta, upptäcker jag ytterligare sju.

En lång, härlig utförlöpa visar vägen ner mot fångsthyttan vid Bangenhuk. Något förvånad konstaterar jag att den misserabla dörren från i somras fortfarande är intakt. Skälet till att den klarat sig, utan att slås in av någon besökande björn, är förmodligen den 1,5 meter stenhårda snöbarriär vintervindarna packat utanför dörren och längs hela västerväggen.

Istället för att förstöra det effektiva skyddet och gå in i stugan, sätter jag mig och fikar på den renblåsta bänken längs söderväggen. Efteråt tar jag en liten promenad med hundarna längs stranden. Till skillnad från i höstas är det isfria vattnet kristallklart med åtminstone tjugo meters siktdjup. Orsaken är förmodligen att alla plankton som massproducerades i det ständiga ljuset under sommaren, nu efter mörkertiden nästan helt försvunnit. Men att det fortfarande finns lite liv i vattnet blir jag snart varse.

Bakom en udde uppenbarar sig rätt som det är en liten förhoppningsfull tobisgrissla, som i vinterdräkt guppar omkring i vattnet en bit utanför stranden.

När det så är dags att anträda den långa färden hemåt faller temperaturen drastiskt, samtidigt som en hård, bitande kuling med kraftigt snödrev börjar vina från sydost. Tur att det finns vindbyxor och extrakläder i ryggsäcken.

Solens återkomst

Det blåser ihärdigt under några dygn. Förvånansvärt nog händer inte så mycket med iskanten som verkar ha stabiliserat sig strax norr om Femmilälvens mynning. Vädret fortsätter att vara klart med en präktig fullmåne på himlen nästan hela dygnet.

Den tjugoförste februari mojar vinden. Just då vi skall sätta oss ner och äta frukost hörs det inte helt obekanta björnskallet utanför Vinterpalatset. Vi reser oss snabbt och kikar ut i det blåaktiga morgonljuset. Svarten och Bjosse spanar norrut där fullmånen gul och grann som bäst dalar ner mot kullarna i den gryende dagern. I siluett mot himlen strax under den stora himlakroppen närmar sig en stor hanbjörn i riktning mot de något upprörda hundarna. Hundra meter ifrån blir han försiktig, tittar sig omkring, gäspar och lägger sig en stund på snön. Sedan ändrar han tvekande sin kurs och fortsätter ner mot köttstativet där han lite uttråkad strosar omkring en stund. Intresset för mat verkar minimalt. Det kan man förstå. Han ser välnärd ut. Kroppsfettet dallrar vid varje steg.

På grund av mörkret har det under tidigare björnbesök känts något frustrerande att varken kunna filma eller fotografera. Den här gången är det annorlunda så vi riggar snabbt upp videokameran för att fånga några sekvenser.

Efter en halvtimme tappar den välgödda gästen intresset och dallrar norrut mot Vassfärbukta, vi går in och avslutar frukosten. Det vilar en känsla av förändring i luften. Inte på grund av björnen, möjligen var han budbärare för dagens stora händelse och vändpunkt. Snart är vi fullt påklädda och redo att ge oss ut i den klara luften. Sker det som enligt beräkningarna skall ske,

blir det vid middagstid. Till dess ger Leena och jag oss iväg till Laksevåg för att undersöka stugan och se om bamsen är kvar. Det är han inte.

Istället upptas vårt intresse av ett kraftigt gnissel, som ljuder likt en osmord ladugårdsdörr nerifrån stranden. Vi kikar närmare på fenomenet och upptäcker snart att det uppstått långa sprickor några meter från land där den halvmeter tjocka fjordisen häver och gnider sig mot den mera landfasta strandisen – troligen till följd av kraftiga dyningar utifrån havet.

Under vintern har den lilla svarta klippön Svarten utanför Vassfarbukta svepts in i en heltäckande vit skrud och har därför döpts om till Vitön. Vid middagstid börjar den anta en rosa ton. Vi tar det som ett gott tecken och lämnar det fascinerande isgnisslet för att vandra ut på fjorden tillsammans med hundarna.

Då sikten söderut blir fri fortsätter vi sakta mot de fjärran horisontbergen. De glöder allt kraftigare i kanterna. Och plötsligt. Där! Orange, brinnande och lite oval, ackompanjerat av den gnisslande ismusiken stiger det efterlängtrade eldklotet över kanten och lägger sig tillrätta på bergstopparna. Vi grips av andakt och blir stående. En sådan känsla efter fyra månader utan sol!

En halvtimme senare är den borta igen. Hänryckta av det vackra, färgsprakande ljuset som följer årets första solnedgång, dröjer vi oss kvar en god stund ute på isen. Till slut återvänder vi hem för att fira återseendets glädje med kaffe och soltårta med brinnande ljus.

Följande dag avancerar solen ännu en bit över horisonten, där den håller sig kvar tjugo minuter längre än gårdagen innan den sjunker ner bakom bergen. Efter ytterligare några dagar är det som om den aldrig varit försvunnen.

Fjordisen ger sig av

Trots kyla och svaga vindar fortsätter iskanten att sakta dra sig söderut. Efter en knapp vecka befinner den sig i höjd med Vassfarbuktas nordsida. Den tjugosjätte februari inleder Leena och jag dagen med en uppfriskande hundslädtur på blankisen som nu mörknat, blivit mindre sörjig och betydligt bättre att färdas

på. Inspirerade av det goda föret bestämmer vi oss för en längre skidtur till Dirksodden efter lunch.

Vi går in i Vinterpalatset för att fylla magarna. En timme senare öppnar vi dörren redo att ge oss iväg. Tala om att bli häpen! På stående fot inställer vi den planerade färden av den enkla orsaken att det inte finns någon is att färdas på. Under timmen vi hållit oss inomhus har allt norr om Bäckfallsviken brutits upp.

Fascinerade över det snabba förloppet vandrar vi ner mot fjorden, där vi upptäcker tvåhundra tobisgrisslor som några meter från stranden virvlar runt och dyker om vartannat ute i det öppna vattnet. De verkar trivas. Ungefär två tredjedelar har redan skrudat om till sommardräkt och det är inte utan en viss vårkänsla vi ställer oss och njuter av de orädda fåglarna och deras märkliga högfrekventa visslingar som ackompanjerar vågor- nas kluckande mot stranden. Under tiden ägnar sig hundarna åt för dem viktigare saker, som att springa omkring och nosa upp frusna björnskitar och andra intressanta saker under snön.

Plötsligt uppenbarar sig Bjosse på en höjd intill. Han stelnar till och med stort intresse spänner han blicken i fåglarna där ute, som om det vore första gången han såg dem. Strax efter exploderar hans kropp i en våldsamt spurt ner mot iskanten där han, något överraskande, fortsätter med oförminskad fart rätt ut i böljan med ett ljudligt plask, vilket i sin tur får de närmaste tobisarna att flyga iväg till tryggare vatten. Detta märker inte Bjosse, som målmedvetet simmar ut från land för att hugga första bästa alka. Först femton meter ut stannar han upp, tittar sig förvånat omkring och undrar vart alla fåglarna tog vägen.

Besviken vänder han och simmar in mot land igen, så jag går ner till stranden för att assistera honom uppför den halvmeterhöga iskanten. Men den bjuder inte på några problem. Innan jag når fram häver han sig graciöst upp på isen, ruskar av sig och springer iväg som inget hänt.

Det är svårt att låta bli att imponeras över hans nonchalanta hållning till det kalla badet. Men det varar inte så värst länge. En halvtimme senare börjar han huttra våldsamt och vi är tvungna att återvända till Vinterpalatset för att släppa in vår fågelintres-

serade vän i värmen för en ordentlig frottering av pälsen – en behandling han tycks gilla. Så fort han blir utsläppt ställer han sig vid dörren och vill in igen.

Vid skymningen har iskanten dragit sig tillbaka ytterligare några kilometer i höjd med Marmberget och på morgonen börjar även den tjocka hoppresade packisen inne i bukterna brytas upp. Men inte värre än att det går att hoppa mellan de gungande flaken, som håller att stå på ner till en kvadratmeters storlek.

Vinden ligger på från väst, så risken att driva ut till havs är obefintlig. Därför passar vi på att bygga upp känslan att färdas på uppbruten is. En vacker dag kanske vi hamnar i den situationen och då kan det vara bra med lite erfarenhet. Även hundarna tycks njuta av den spännande leken. Mitt under hoppen sticker Svarten ner nosen mellan två flak och fångar en liten fisk. Några minuter senare syns årets första vittrut.

Under natten trycker västanvinden in stora mängder drivis mot land. Morgonen därpå är halva fjorden fylld med flak som pressats ihop på högkant. Lyckligtvis är inte västvindar förhärskande på vår breddgrad, så det är bara att hoppas att riktningen snart vänder till den normala ostliga innan packisen fryser ihop och förvandlar fjorden till en avancerad hinderbana.

Strax efter solnedgången samma eftermiddag uppenbarar sig ett kraftigt ljus som sakta rör sig österut över skymningshimlen. Det liknar en stor planet men är större än Venus. Hastigheten är 45 grader på tre timmar. Förmodligen är det en väderballong från forskningsstationen i Ny-Ålesund.

Då mörkret fallit på kvällen syns ännu ett ljusfenomen – denna gång i norr. Den här gången är det ingen tvekan. Det är en komet minst lika stark som den omskrivna Halleys förra våren. Visserligen har det varit mulet några nätter i rad, men med tanke på hur tydligt den nuvarande kometen syns verkar det något besynnerligt att vi inte lagt märke till den tidigare. Vi får väl höra med vännerna i Villa Austnes under kortvågssamtalet i morgon. Speciellt Trond är mycket intresserad av astronomi och brukar hålla sig à jour med det mesta.

Han berättar att han och Hilde sett det första starka ljuset röra sig österut med ungefär samma vinkel som vi och liksom vi förmodat att det var en ballong. Med tanke på de sju mil som skiljer Piratbukta och Austfjordneset åt måste den svävat på mycket hög höjd.

Någon komet har de varken sett eller hört talas om. För tillfället är det mulet över Austfjorden, men de skall ut och spana så fort himlen spruckit upp. Vid nästa kontakt några dagar senare syns kometen mycket tydligt både i Piratbukta och Austfjordneset. Trond meddelar att han sökt information i Longyearbyen via radion men ännu inte lyckats få något svar. Det dröjer ytterligare en vecka innan han kan berätta för oss att kometen heter Hale-Bopp. Anledningen att så få känner till den är att den ännu så länge bara visat sig på extremt nordliga latituder. Först om några veckor kommer den att bli synlig i bebodda trakter längre söderut.